

Om Præsten Knud Lerche og hans Strid med Rytterne.

Af Lærer *A. C. Thomsen*, Aunslev.

I umindelige Tider har Sognepræsterne til Aunslev og Bovense Menigheder boet i Skalkendrup, som omtrent ligger midtvejs mellem de to Kirker.

Kommer man fra Aunslev ad Nyborg—Kerteminde Landevejen og nærmer sig Skalkendrup, er Præstegaardens meget store og gamle Have noget af det første, man faar Øje paa, thi selve Byen ligger gemt bag ved og Øst for Haven; og af Præstegaarden selv kan man bare se et Glimt af hvide Mure og røde Tage mellem det grønne Løvværk. Den er — især set fra Haven — en smuk gammel Bygning; de slyngende Rosenranker indrammer Vinduerne ved Sommertide, Storstenen spankulerer paa Taget, og i de stille Damme under Træernes brede Skygger slaar Karudserne med smaa hidsige Plask, naar de i de lune Sommeraftener snapper efter Insekternes svirrende Dans. — Under et gammelt Træ staar det store Trækors med de fire Aarstal, da Ildebrand lagde Præstegaarden øde; efter Sigende har det inspireret Birkedal til de kendte Linier om Korset, som „stod skjult mellem

Løv i det fjærne“. — Han kom her ofte paa Besøg hos Pastor C. F. Kisbye.

Af de mange Skalkendrup-Præster er der ingen, som har erhvervet sig synderlig Ry og Berømmelse ud over Landet. De har sagtens passet deres Kirke, deres Sognebørn og deres Avling, som andre Præster og Dannemænd her til Lands. Men søger vi i Arkivernes Protokoller og Dokumenter, hænder det, at vi træffer paa en og anden af dem, hyppigst vel som Part i en Retssag. Og her skal nu berettes et og andet om en Præst, som omkring Aar 1700 prædikede Guds Ord for Aunslev og Bovense Menigheder.

Knud Olufsen Lerche

var født i Nysted paa Lolland d. 12. Okt. 1658 i Svenskekrigens urolige Tider. Efter at have gennemgaaet Latinskolen studerede han sin Teologi i København, hvor der i disse Aar var meget at se og lære for en videlysten Provinsbo; Frederik den Tredjes Enevælde stod i sin første Kraft; det var Griffenfeldts og den skaanske Krigs Dage, og endnu levede Minderne og Mændene fra Hovedstadens Trængselstid i 1658—59.

Som ung Kandidat fik han sig, som Skik var, en Hørerplads ved en af Landets Latinskoler; og da han ^{14/11} 1685 af Kongen kaldedes til Sognepræst for Aunslev og Bovense Menigheder, var han saaledes Hører ved den lærde Skole i Nykøbing F.

Det var egentlig ikke Dødsfald, som gjorde dette Præstekald ledigt; gamle Hr. Søren levede endnu, men Sygdom og Skrøbelighed havde tvunget ham til at give op og lade en ny Mand komme til. Hans Hustru, Anna

Sofie, som var en Præstedatter fra Rønninge, var meget yngre end sin Ægtefælle, idet hun var født 1655.

Ikke en Maaned efter Knud Lerches Ankomst døde Søren Sørensen Ebeltoft, den ¹⁰/₁₈. 1685, og blev med al Hæder og Ære begravet i Aunslev Kirkes Kor.

Nu var saaledes de to unge tilbage i den store Præstegaard, thi Enken havde jo Ret til at blive boende der det første Aars Tid; og vi kan maaske tænke os, at hun har fortsat sit husmoderlige Regimente og egentlig været Husbestyrerinde for den unge Præst, som straks efter Nytaar — ¹⁰/₁ 1686 — blev ordineret som Sognepræst for Menighederne. Men snart rykkede hun ind i sin tidligere Værdighed igen, skiftede Enkekappe med Brudeslør og blev den 15. Sept. samme Aar viet til Knud Lerche, kun ni Maaneder efter, at hendes første Mand lukkede sine Øjne.

Skalkendrup Præstegaard blev i 1659 stukket i Brand af Svenskerne kort før Slaget ved Nyborg og genopførtes vistnok Aaret efter, saa den var altsaa ikke nogen særlig gammel Bygning paa Hr. Knuds Tid. Fra Skifteforretningen efter Søren Sørensen Ebeltoft*) ved vi ret god Besked om, hvorledes der saa ud i Præstegaarden paa denne Tid; og vi faar ved at gennemlæse de lange Lister over Møbler, Husgeraad, Linned og Klæder, Avl og Besætning et bestemt Indtryk af, at her var Velstand til Huse.

I „den store Stue“ fandtes saaledes f. Eks. 1 lang

*) Vind. Herreds Provstis Skifteprotokol 1684—1712, S. 26 (Landsarkivet i Odense). Boet vurderes til ialt c. 3000 Rdl., i vore Penge c. 22,500 Kr.

udtrukken Eske-Skive (o: Bord) med en lang Fyrrebænk og en Egebænk, desuden en Bænkekiste og 6 røde Træstole og et „lidet grønt Bord“. Endvidere var der efter Sædvane nogle Kister: 1 udskaaen Egekiste, 1 beslagen Egekiste og 2 Halvkister. Endelig stod her to Senge, den ene en saakaldt „Stabelseng“, og to smaa Skrin.

I „den daglig Stue“ nævnes 1 Seng til at udtrække, 1 Bord, 1 grøn Bænkekiste med 2 Laase, 1 uden Laas, 4 hvide Stole og et Spejl.

I „Sengekammeret“ stod 1 rød Seng og 1 Kurveseng, 1 lidet „udgrafuet“ (o: udskaaet) Skrin, 1 Bænkekiste, 1 sort Skrin, 3 gamle Hylde, 1 gammel Krave-Æske, m. m.

Desuden opregnes Møbler og Inventar i „den salig Mands Kammer“,*) Kælder-Stuen, „den nye Stue“, „Skolen“, Kværnhuset, Mælkehuset (med 40 Sibøtter) Bryggershuset og Stegerset.

I Køkkenet var der f. Eks. 38 Tinfade, 48 Tin-Tallerkener, 1 Tin-Vandfad, 2 Postejpander, 1 stor Kobberkedel paa 48 Pd., 1 stor Bryggerkedel, 1 Halvtøndekedel, 1 Fjerdingskedel, 1 Fyrfad, 3 Gryder, 1 lille Gryde, 2 Potter og 2 Pander; alle disse Kedler og Gryder var af Kobber, men desuden var der endnu 3 Kedler, 3 Vandfade, Mortere, Dørslag, 1 Sengebækken m. m. af Messing, foruden en Mængde Køkkensager af Jærn.

I Kælderen gemtes 1 $\frac{1}{2}$ Td. Mjød, $\frac{1}{2}$ Skippund grønsaltet Flæsk og 7 Pd. Voks.

Der var heller ingen Mangel paa Sengetøj; der opregnes ialt 43 Dyner og Hovedpuder foruden en Mængde

*) Her nævnes saaledes 1 Løjbænk, 1 Bord, 1 Lænestol og
— 2 Vinankre.

„Bolstre“, „Bænkedyner“, Hynder, Omhæng og Senge-dækkener.

I de store Kister gemte Anna Sophie sin Rigdom af hjemmegjort Lintøj og Lærred og Garn; og man skulde synes, der maatte være nok til Familiens Behov for lange Tider. Her laa nemlig, foruden 12 Par Lagener, 1 Damaskes Dug og 16 andre Duge, det ene Stykke ved det andet af fint og groft Lærred; f. Eks. 90 Alen „fiin hjem-gjort Hørlærred“, to andre Stykker paa 18 og 19 Alen. Endvidere 5 Stykker Blaarlærred med ialt 83 Alen, og 3 Stykker smalt Blaargarns Drejel, ialt 40 Alen. — Og lad os ikke forglemme at nævne de fine Pudevaar med Knip-linger og Hvidsøm, som kun brugtes ved højtidelige Lej-ligheder.

Gamle Hr. Søren var sikkert en „vællærd Mand“, thi han efterlod sig en efter Tidens Forhold ret anseelig Bog-samling, hvor naturligvis Teologien var stærkt repræsen-teret, men der var ogsaa andet paa hans Hylde, f. Eks. en „Anatomie Buch“, Müllerii Hertzens Spiegel, Cronic Canuti VI, Christian den Femtes Danske Lov, Terents Komedier m. fl.

Men Knud Lerche skulde ikke blot være Præst; han blev tillige ved Embedets Overtagelse Jordbruger i stor Stil, ligesom de fleste af sine Kaldsfæller paa den Tid. Thi foruden Mensalgaarden i Aunslev og Annexgaarden i Bovense, som var fæstede bort, hørte der ca. 100 Tdr. Land til Præstegaarden, som Præsten selv drev. Derfor var her ogsaa en ikke ringe Besætning*): 14 Heste, 10 Køer, 6 Kvier, 12 Studekalve og smaa Kalve, 5 Stude,

*) I Sammenligning med Nutidens Kreaturpriser virker det ret overraskende at se hele denne Besætning vurderet til ca. 181 Rigsd.

24 Faar, 8 Lam, 6 Ungsvin og 14 Grise. Desuden var 6 Køer, 2 Faar og 1 Lam sat ud i Leje hos Bønderne.

Da Hr. Knud overtog Gaarden, var der af Markernes Afgrøde gemt i Lo og Lade 68 Traver Rug, 50 Tdr. Byg og 46 Tdr. Havre.

— Lad os slutte denne lille Oversigt over Præstegaardens Indbo og Besætning med et Par Ord om, hvad Hr. Søren efterlod sig af rede Penge og ædelt Metal i forarbejdet Tilstand. — Det kostbareste Klenodie var en svær Guldkæde med en Ring; den vog 12 Lod a 8 Rigsd. = 96 Rigsd. Desuden var her af Guld en Ring med 3 Diamanter, 25 enkelte Ducater og 2 dobbelte og nogle Guldknapper. — Der var meget Sølvtøj; der nævnes først 2 store Sølvkander, den ene paa 88, den anden paa 84 Lod. Endvidere 3 andre Sølvkander (58, 55¹/₂ og 56 Lod), og 6 mindre, 1 drevet Bæger, 6 andre Bægere, 1 Smørbrikke, 23 Sølvskeer, 2 Skuepenge og 1 Sølv-Saltkar. — Og endelig laa der — gemt „i Poser og Knytter“ — den smukke Sum 824 Rigsd. til de lykkelige Arvinger. (En Rigsd. kan i vore Penge sættes = 7¹/₂ Kr.)

Omend en Del af disse Herligheder Tid efter anden vandrede ud af Gaarden som Børnenes Arvegods*), var der dog stedse saa meget tilbage, at Knud Lerche og Anna Sophie i gode Kaar og voksende Velstand kunde henleve deres lange Ægteskab.

*) Hr. Søren efterlod sig 4 Børn, hvoraf det ældste var Datter af hans første Hustru. — Hans Enke skulde nyde Renterne af Børnenes Arveparter, til de blev voksne, mod at give dem en sømmelig Optugtelse og — til de tre Døtre — en Brudeseng, naar de kom i Ægteskab.

Knud Lerche havde ikke været Præst i ret mange Aar, før han til Dels ved egen Skyld kom ind i en langvarig og bitter Strid med de i Sognene indkvarterede Ryttere. Det er sandsynligvis begyndt med gensidig Smaakævl og Skænderi, men det endte med et højst dramatisk Overfald paa Præsten og løb sluttelig ud i Søgmaal og Rettergang.

Rundt om i Landbyernes største Gaarde var paa den Tid adskillige Soldater indkvarterede. Allerede efter Fredsslutningen 1660 fik de af Kronens Gaarde, som var bedst „bevendt och ved magt“, en Rytter i Kvarter*). Og ved Reduktionen af den hvervede Hær 1670 spredtes en Rytterhær paa 4000 Mand ud over Krongodserne, mens en stor Fodfolksstyrke levede paa Bøndergaardene over hele Landet. — I Ullerslev boede Ritmesteren, Augustus Wulff, til hvis Kompagni de Ryttere hørte, som laa indkvarteret i Knud Lerches Pastorat. I Korkendrup laa en anden af Sagens Hovedpersoner, Løjtnant Jacob Christian Røder, samt i Skalkendrup to Korporaler og flere Ryttere. Den ene af Korporalerne, Henning Wilcken (eller Willichen), boede endog i et Hus lige op til Præstegaarden, saa de to Haver stødte sammen; og meget tyder paa, at Stridighederne har taget deres Udgangspunkt fra dette uheldige Naboskab mellem en drilagtig Rytterkorporal og en ikke synderlig sagmodig Præst.

Disse Ryttere var ikke altid behagelige Gæster, og fra mange Ægne klagede Bønderne over det vilde Liv

*) Til Krongodset (Nyborg Slot) hørte f. Eks. 14 Gaarde i Aunslev, 2 i Bovense, 8 i Skalkendrup, 8 i Korkendrup og 12 i Rejstrup. — Den kgl. Kommission af 30. August 1660 tog i September Syn over Gaardenes Tilstand og „anslog“ de bedste af dem til „Rytterhold“. (Komm. Be tækn. i Rigsarkivet).

med Drik og Usædelighed de førte, og det daarlige Eksempel, de derved gav Byens Ungdom. Og Knud Lerche har sikkert som en nidkær Præst formanet dem og talet dem strængelig til fra sin Prædikestol, hvilket naturligvis medførte, at de paa deres Vis søgte at fortrædige ham ved enhver Lejlighed.

Men det er som ovenfor berørt umuligt nu med Sikkerhed at afgøre, hvornaar og hvorledes Striden er begyndt, da vi kun kender Sagen fra en Række Breve og Klageskrifter i det gamle Bispearkiv i Odense.

En af de første Dage i September 1692 var Løjtnant Jacob Røder i Odense, hvor han ved en Prokurators Hjælp fik opsat en Klageskrivelse — paa Tysk — over Hr. Knud og sendte den — dat. 3. Sept. — til Biskoppen over Fyens Stift, Thomas Kingo.

I denne Klage opregnes vidtløftigt alle den slemme Præsts Overgreb og Misgerninger mod de arme, uskyldige Ryttere. Vi vil her kun nævne et Par af Anklagepunkterne.

F. Eks. fortæller Løjtnanten, hvorledes han en Dag ved Kirken vilde hilse paa Præsten, gjorde Honnør og rakte sin Haand frem, men Hr. Knud stødte den tilbage og gik ham forbi.

Videre beskyldes han for at have „talt Løgn“ til Obersten*) om hvorledes Røder og hans Korporaler efter en endt Daabshandling, skulde have kastet deres Offerpenge ind i Præstekonens Stol, saa „de fløj hende om Ørerne“.

Hr. Knud skal endvidere have nægtet at lade Korpo-

*) Oberst Baron Schack Brochdorff.

ral Wilchen og to Ryttere gaa til Alters, skønt de meldte sig fire Dage i Forvejen.

Han skyldes ogsaa for at have truet Rytteren Caspar Tappendorf med at ville „give Fyr“ paa ham og raabt: „Vil I ikke selv styre jer, saa skal jeg! Djævelen fare i dig!“

En anden Rytter har han truet med Prygl.

„Sandt er det ogsaa“, skriver den vrede Løjtnant, „at han har overfuset Korporal Wilchen, som bor i hans Landsby, med grove Ord, da han en Aften stod i sin Port: „Tag din Hat af, du Skurk! Fanden fare i dig!“ Ganske som om det var ens Skyldighed at staa med Hatten i Haanden til Ære for ham, saa snart man fik Øje paa ham“. — Ved den megen Raaben op kom imidlertid Præstekonen til, tog ham ved Armen og drog ham ind i Porten, idet hun søgte at berolige ham. „Mein Herz, nicht also!“ —

Eet af de mange Klagepunkter nødes vi til at dvæle en Stund ved. Det lyder paa, at Præsten ikke hurtig nok har indfundet sig for at berette en dødssyg Rytter, som „skal være bortdød foruden at blifue efter indstendige begiering betient med det H. Sacramente“. Thi medens Størstedelen af Klagen i Grunden bare vidner om den aabenbare Krigstilstand, der herskede mellem de to Parter, saa omhandler det sidste Punkt en Embedsforselse, som kunde synes alvorlig nok for Præsten, ifald Beskyldningen var sand.

Endelig slutter*) Skrivelsen med en Anmodning til Bi-

*) I en af de mange Klageposter fortælles der, hvorledes Præsten engang skal have fornærmet sin „Patron“, Kgl. Maj. Politimester og Etatsraad Claus Rasch til Raschenberg, da denne aflagde ham et Besøg. Siden maatte han op paa Herregaarden og gøre Afbigt for „seiner grobheit“.

skoppen om at lade Provsten faa Sagen til Under-søgelse.

Samtidig indsendte nogle af den døde Rytters Kammerater en Klage til deres Oberst, Baron Schack Brochdorff, over Præstens Optræden.

Saa tog Provsten, den gamle ærværdige Måg. Hans Mule i Nyborg, fat paa Historien for at skaffe Klarhed til Veje.

Den 15. Sept. 1692 lod han Knud Lerche stævne for sig, og tillige beordredes de anklagende Ryttere til at give Møde. To Nyborgpræster, Claus Mule og Anders Hoff, overværede Retsforhandlingen, som begyndte med, at Soldaterne fremlagde deres „Memorial“, som bestod i 2 Poster:

- 1) at de besværede sig over Nægtelsen af Sakramentet til deres Kammerat, og
- 2) „at de blefue haanlige anseet af Hr. Knud L. oc skeldet for Rytter-pack“.

Derpaa begyndte Afhøringerne, men vi vil, for ikke at gøre Sagen vidtløftigere end nødvendigt, søge at fortælle den lille Historie i sin Sammenhæng.

En Rytter ved Navn Anders Madsen blev en Dag ved en ulykkelig Hændelse saa ilde medhandlet af sin Hest, at han meget lidende blev baaret til Sengs, og man tvivlede paa, at hans Liv stod til at redde.

Næste Dag — en Søndag — kørte derfor en Karl, Niels Thomassøn, op til Skalkendrup for at bede Præsten komme og berette den døende. Thi ganske vist laa denne i Kvarter i Kissendrup, men Præsten der, Hr. Frands Andersen i Flødstrup, var bortrejst, og Knud Lerche havde lovet at tilse hans Menigheder imens. I Præstegaarden maatte Karlen holde en Time og vente paa Præsten, som var til Førsttjeneste i Aunslev. Endelig henad

Middag kom han ledsaget af „Søren Mogensen, Substitut udi Afnsløf“ og Poul Madsen i Skalkendrup, og paa Karlens Anmodning svarede Hr. Knud: „Ja, jeg skal først til Bovense efter noget, som jeg skal betjene ham med. Kør kun hjem og fly til; nu vil jeg komme det snarest jeg kan!“ — I Bovense Kirke laa nemlig Alterbogen og den „Kalchedisk“, som skulde anvendes ved Altergangen. —

Men i Modstrid med Præstens Ord vidnede Karlen, at Hr. Knud svarede, at han først skulde holde Prædiken i Bovense og vilde komme efter Kirketid.

Med den Besked kørte Karlen til Bovense. Der satte han sin Vogn og red paa en af Hestene ilsomt til Jørgen Fogeds Gaard i Kissendrup, hvor den syge utaalmodig ventede.

Og lad os saa til Slut citere et af Vidnerne, Rytteren Hans Bechmann, som var hos sin døende Kammerat, da Budet meldte, at Præsten først vilde holde Gudstjeneste i Bovense.

„Der den syge hørte disse Ord, sagde han: „O Gud bedre mig! Saa kand jeg icke tøfue saa lenge indtil hand kommer!“

— — — Saa red jeg til Hr. Knud, som var ved Bovense Kirke. Der Hr. Knud var i Kirche, saa skickede jeg en Bonde, som gick ind til ham i Kirchen oc bad ham, han ville dog være saa god oc komme ofuer til Kirsendrup; den Rytter var saa gandske svag. Saa kom Hr. Knud ud af Kirchen med Bonden. Da jeg sagde til Hr. Knud: „I gjør i dag den synd, som I kand aldrig forsvare!“ da Hr. Knud svarede mig: „Er hand da saa svag?“ — Da sagde jeg: „Ja hand er saa svag, at hand icke kand være svagere!“ — Da sagde Hr. Knud: „Kand hand endnu tale?“ — Da sagde jeg: „Ja, hand kand

endnu tale, men kand skee det varer icke ret lenge!“ — Saa tog han sin Bog under sin Arm oc gick til Kirsendrup. Saa spendte jeg Hestene for vognen oc kiørte efter Hr. Knud oc kom til ham uden for Bovense paa Veyen til Kirsendrup. Saa satte hand sig op paa Vognen og aag med mig til hart ad ved Kirsendrup. Saa kom Bonde Karlen imod os oc sagde, at Rytteren var nu død — —“

To Ryttere, Claus Køster og Jean Piere, vidnede, at den syge levede en halv Time efter, at han havde faaet Bud om, at Præsten først kom efter Kirketid.

Dernæst behandledes den anden Del af Klagen, om Skældsordene. Her fremstod Rytteren Jørgen Vandel og „vandt“ dette, at han engang var „kommet for Skade og havde skudt ham (o: Præsten) et Par Duer fra“. Da Præsten fik det at vide, red han ned i Jørgens Kvarter og spurgte ham, hvorfor han havde gjort det. Hvorpaa jeg svarede: „Haver jeg skudt Eders Duer, er det mig imod; thi havde jeg vidst, det var Eders, skulde det vaaren langt fra, at jeg skulde skudt dem.“ Da svarede Hr. Knud: „Der kan ingen have noget for I Djævels Pak!“ — Derpaa red han til Løjtnant Røder i Korkendrup og klagede; og denne straffede Rytteren næste Dag og befalede ham at betale Duerne. Jørgen Vandel gik ogsaa „til Hr. Knud om Løverdagen paa Kirkegaarden og bad om Forladelse“ og bød ham Betaling for dem.

Caspar Tappendorff vidnede, at forgangen Aar, da Hr. Knud var i en hæftig Tvist med Korporal Wilchen udenfor Præstegaarden, blev Præsten saa vred, at han bl. a. raabte efter Korporalen: „Djævelen komme i dig, og Djævelen komme i (jer), I Pak!“ Og der han gick ind i sin Port, sagde han: „Gid Djævelen komme i (jer), I Rytterpak!“

— Sluttelig fremmødte paa Præstens Vegne som en Art Sagfører Hr. Hans Andersen af Nyborg og paastod Knud Lerche frikendt for den første Klage (Nægtelsen af Sakramentet), fordi Præsten ingen Skyld havde, og for anden Klage angaaende Skældsordene, „hvilke K. L. efter saa rum Tids Forløb ikke er gestændig“. Da det tillige synes, hævder Hans Andersen, at Rytterne har klaget af Nag og Had til Præsten, vil han „formode“, at disse Klager „ej vorder Hr. K. L. til nogen Præjuditz eller Skade anset“. —

Inden Provsten hævdede Retten, spurgte han, om nogen var mødt paa Løjtnant Røders Vegne „at svare paa de hans indgivne Poster mod Knud Lerche“. Da kom en Rytter med Hilsen fra ham, at da disse Klager ikke kom Hovedsagen ved, vilde han lade det bero ved det, som nu var foretaget.

Sagen indsendtes nu til Biskop Kingo, og vi ved ikke mere om den, og kan kun gætte os til, hvilken Afgørelse han har truffet.

Og af de to Klagepunkter her synes det sidste det alvorligste. Sammenholdt med Løjtnant Røders før-omtalte Besværinger, vidner det haardt imod Knud Lerche, der, selv om han blev fortrædiget, dog burde vide at vare sin Mund og ikke i sin Hidsighed udslynge slige kraftige Forbandelser, som ovenfor nævnte. Derfor har Thomas Kingo sikkert ogsaa givet ham en Paamindelse med Næb og Kløer om for Fremtiden at optræde, som det sømmer sig en Præst og Guds Ords Tjener.

At den stakkels Rytter maatte dø uden at nyde det hellige Sakrament, kan vel derimod ikke med Føje bebrejdes Præsten. Det kunde i hvert Fald synes, som om han først i Bovense ved at tale med Hans Bechmann har erfaret, hvor daarlig den syge var; og da forlod han

straks sin Menighed midt under Gudstjenesten og gik derned*).

Saaledes endte vel sagtens den første puniske Krig; men Forholdet mellem de stridende Parter blev stadig mere spændt. Rytterne kunde ikke glemme, at de ikke havde faaet rigtig Ram paa deres gejstlige Modstander, og de fortsatte deres Drillerier, indtil den nye Krig næste Foraar aabnedes med et større Slag, „Overfaldet“ paa Knud Lerche og Anna Sophie d. 21. Maj 1693 i Skalkendrup Præstegaard.

Og derom skal vi høre i det følgende.

Den mundtlige Overlevering har intet bevaret om denne mærkelige Begivenhed; jeg har forsøgt Sognets ældste, men de mindes ikke at have hørt fortælle om Hr. Knud og hans Ryttere. Vi har derfor egentlig kun een Kilde at øse af: Tingbogen for 1693 og det Tingsvidne — en ordret Afskrift af Tingbogen, som indsendtes til

*) Da den gamle Provst indsendte Klagen til Thomas Kingo, vedlagde han et privat Brev, hvori det bl. a. hedder: . . . „jeg vilde ikke meget røre ved Hr. Knud Lerche, at det skulde ikke synes, at jeg gjorde det af affecter og Hævnngerrighed for den Fortræd, han tilforn haver gjort mig, men alene lod tegne, hvad han begærede at maatte skrives. Kan dog vel eragtes, at han bruger de Middel, han kan finde paa til at smykke sin Forseelse med“. — Knud Lerche har altsaa ogsaa lagt sig ud med sin Provst. — Hvis der skal gøres videre ud af Sagen, skriver Hans Mule, ønsker han at blive fritaget, da han ikke synes, han er „bekvem til saadan Forretning“, og han angiver som Grund sin daarlige Hørelse og Alderdomssvagthed. — Han døde forøvrigt inden Aarets Udgang.

Thomas Kingo og nu findes mellem Vinding Herreds Breve i Bispearkivet.

Faa Dage efter Overfaldet indsendte Knud Lerche en længere Klage til Herredsfogden, Jens Pedersen Galt, og overdrog til sin juridiske Konsulent fra sidste Efteraar, ærlig, agtbar og fornemme Mand, Hans Andersen*), at stævne de skuldige og de forskellige Vidner til at paa-høre Vidnesbyrd og Tingsvidners Beskrivelse angaaende „dend utilbørlige medfart, Wold och ofuerlagt Sampt ær-rørige skilds oerd, som Hr. Ritmester Augustus Wulf, Leutnant Rødder, tuinde Corporaler, och Een deel deris medfølgende underhafuende Ryttere nest forleden dend 21. Mai, baade uden og inden i Hr. Knud lerches gaard och huus, Imod Hannem, hans hustrue, tjeneste tyende og fremmede hoesværende folck skal hafue øfued och be-gaaed“.

Røder mødte selv, mens Ritmesteren sendte en „Sag-fører“, Hr. Christen Hansen Skonning af Kølstrup, (efter Fuldmagt fra Regimentsskriver Anders Munch).

Retshandlingen begynder med, at Præstens Klage op-læses. Da den giver os en levende Forestilling om, hvor hedt det er gaaet til og ikke er ganske blottet for dra-matiske Momenter, vil vi nedenfor gengive Hovedparten af den og derefter kommentere den ved Hjælp af de for-skellige Vidners Udsagn.

„Kongl. Maj. Herredsfoged udi Vinding, Bjerger, Aa-sum Herreder *Sr. Jens Pedersen Galt*, af høj og uom-

*) Han er en Art Fuldmægtig for d. kgl. Politimester Claus Rasch, og „er af kgl. Maj. allernaadigst privilligeret at gaa i Rette for enhver, som begærer hans Tjeneste“.

gængelig Aarsag tildreven nødes jeg i Dag imod min Vilje her for Retten at klage over den store Vold og Overlast, d. 21. Maj, sidst afvig, som var en Søndag, imellem 7 og 8 om Eftermiddagen, en Del imod den dumme Bygning, som intet kunde reungere sig paa de voldførende, en Del imod mig, min Hustru, mine egne saa vel som ærlige fremmed Folk, der den Tid var i mit Hus, forsikrede i Freds Tid om Husfred, som dog ikke maatte nydes, hvor tit og inderlig den ved Bøn blev søgt; øvet af Hr. Ritmester *Augusto Wulf*, logerende i Ullerslev, samt hans underhavende Løjtnant *Jacob Christian Røder*, Korporal *Henning Wilchen* og nogle Ryttere, foruden den grove Æreskælden, som nogle af forbemeldte tog sig for imod mig og min Hustru, som jeg agter med nøjagtige Vidner bevisligt at gøre.

„Og var da deres Forhold, som var i det Følgeskab, i alle Maader saaledes som følger.

„— — — — Søndag d. 21. Maj imellem 7 og 8 paa Eftermiddagen kom bemeldte Ritmester Wulf, Løjtn. Røder, 2de Korporaler, Henning Wilchen og Jochum Christoffer *von Hoven*, tillige med nogle Ryttere — — — for min Port, og efter at Rytterne var stillet i Orden, blev givet Salve imod min Port*) af dennem, som havde Gevær med sig; de andre Ryttere — — — sloge med Sten til Porten, hvilke Stens Kendemærker endnu er til Syne udi Porten. Derpaa blev en stor Allarm med Hvin og Skrigen, og saa kom en Rytter ved Navn *Willum Engelskmand* dansendes til min Port, ligesom han der vilde fordre nogen ud, og sagde: Est du en ærlig Mand,

*) Præstegaarden lignede dengang en stor, firlænget Bondegaard og havde ret for Kerteminde-Vejen en Indkørselsport med en lille Laage i.

saa kom herud! Est du en Skælm, saa bliv inde! Og derefter gik han igen tilbage til de andre, hvorpaa blev igen skudt mange Skud og end nogle med skarp, saa at en Kugle var gaaen igennem Porten og 2de andre i Hammeren over Porten endnu sidder — — —*). Med det samme blev og mange Sten slagen til Porten. Forladningerne til de mange Skud blev siden opsamlet baade i Halmen, som ligger ved Porten, og i Gærderne, som tillige med de mange Sten — — — — her for Retten fremvises**).

„Men som jeg var bested udi en Hjærtens Frygt og Forskrækkelse, baade over det, der samme Dag forhen var passeret i Korporal Wilchens Have under aaben Himmel, hvor der var gjort en stor Ild, ikke langt fra mit Havegærde, som med mange godt Folk kan gøres bevisligt; saa og over denne uhyrlige***) Skyden og Allarm til en fattig Præstes Port, hvoraf man maatte slutte, at de snart paa alle Sider vilde bespænde Gaarden med Ild, (:; om Gud i Naade ikke havde afværget det :;), gik jeg ud af min Portlaage og bad Ritmesteren, han vilde være af den Godhed og holde Styr paa sine underhavende, at de ikke skulde skyde Ild paa Gaarden og lægge voris Fattigdom udi Aske. Hvorpaa Ritmesteren kom imod mig omfavnede mig og sagde, vi vare gode Venner, spurgte derhos, om han maatte gaa ind med mig, hvortil jeg sva-

*) Her nævnes Vidnerne, som dels har overværet det, dels bagefter synet Skaden.

***) — Man mærker Tidens Angst for Ildsvaade, som oftest ganske forarmede dem, hvem denne Ulykke overgik.

****) Originalen har her: uhyrlige. — Som vi siden hører, skulde Korporalen have Barselgilde, derfor steger og koger de ude i fri Luft.

rede Ja. Jeg forbød ikke nogen ærlig Mand at komme med Fred i mit Hus. Saa tog Ritmesteren mig ved Haanden og gik ind ad Laagen i Gaarden.

„Da jeg nu gik ind, raabte Løjtnant Røder til Ritmesteren og sagde: Hr. Ritmester, gaa ikke ind med den Hundsvot og den Skælm! Han er fuld og hans Kone er gal og uforstandig! — Hvorpaa min Kone sagde til Løjtnanten, at han skulde dog gaa bort, skøtte sig selv og blive fra os; Ritmesteren og jeg kom nok til Rette med hverandre. Hvorpaa Løjtnanten gav hende et meget uhøfligt og groft Svar og sagde: Jeg paa din Næse! til hvilken hans uhøflig Tale min Hustru svarede, han skulde gøre saadant paa Jorden, den var skabt dertil!

„Derpaa kom bemeldte Løjtn. Røder og Korpor. Wilchen og skød min Hustru til Side fra Laagen og med Gevalt trængte sig ind, ihvor meget hun end bad, de vilde blive ude. Der de var indkomne, raabte Løjtnant Røder atter til Ritmesteren: Hr. Ritmester, gaa ikke ind med den Hundsvot, han er fuld og Konen er gal! Hvortil jeg svarede, at ingen raisonabel cavalier skulde sige mig det paa. Derpaa gik Løjtnanten nærmere til mig, spyttede mig haanligen i Ansigtet, bandede mig ukristeligen og sagde: Djævelen rive din Lever og din Lunge af dit Liv, uden du slaar mig et Slag!*) — Hvortil jeg svarede, det skulde være langt fra, jeg det skulde gøre, „men Satan slaa dig, du kalkede Væg!“

*) Løjtnanten søger at øpirre Præsten til Haandgribeligheder, men denne vedbliver at tage rolig imod deres Uforskamethed, med næsten overjordisk Sagtmodighed. (Dog erindrer vi os, at det er ham selv, der fortæller; de andres Fremstilling mangler).

„Derpaa kom 2de Ryttere, navnlig *Anders Rasmussen* og Willum Engelskmand imod mig med slemme Skældsord, spyttede ad mig og sagde: Est du en Sjælesørger! Du maatte være en Hundsvot! Havde vi dig uden forc, vi skulde lege med dig! — Hvortil jeg svarede, det var ingen ærlig Karl, der skulde skælde mig; jeg var en ærlig Mand! — Derpaa tog bemeldte Anders R. en liden Trille Vogn, som mine Børn havde at lege med, bar den op i Vejret og vilde slager til mig med. Da bad jeg de omkringseende, at de vilde drages til Minde, hvad der passerede: de vilde gøre mig Gevalt i min Gaard! Da bad min Hustru atter, at de vilde gaa hen, som de var gæstbødne og lade os have Fred. Derpaa spyttede Løjtnanten hende i Ansigtet. Saa tog jeg min Hue af, gik fra dem og sagde: Farer vel! jeg haver intet med Eder at bestille. Lader mig for Guds Skyld nyde Fred i mit eget Hus! Og dernæst gik jeg ind i min egen Stue. —

„Derefter gik Ritmesteren ind efter mig i Stuen. Der han var indkommen, begærede han en Drik Øl, den han og straks bekom. Saa kom Løjtnant Røder og Korporal Wilchen og vilde gaaet ind med. Da stod min Hustru i Døren, vilde hindre dem at gaa ind og bad, de vilde blive ude — — — de kom ikke for det gode, de vilde gøre. Da tog Korporal Wilchen hende ved Armen, stødte hende til Side ud af Døren og sagde, de vilde gaa ind. Derpaa gik Løjtnanten, Korporalen, Trompeteren og en Del Ryttere ind i Stuen, hvor Ritmesteren og jeg stod og taledede venligen med hverandre.

„Der nu Løjtnanten var indkommen og saa, at *Laurits Hansen* her i Skalkendrup og min Karl *Erik Hansen* stod i Stuen, da gik han til Ritmesteren og sagde: Slaa de Bønder ud! De staar og ser og hører, alt hvad vi gør og siger; de skal vidne paa os. Der staar en Rytter-

bonde, slaa ham paa Munden og jag ham ud! — Saa gik Ritmesteren til bemeldte Laurits H. og spurgte, hvad han havde der at bestille; hvortil han svarede: Præsten haver haft Bud efter mig, men hvad han vil, ved jeg ikke*). — Derpaa slog Ritmesteren ham under Øret og skød ham ud af Døren i Køkkenet. Da bad jeg bemeldte Laurits H., at han vilde dog blive inde og se, hvad der passe-rede. Derpaa kom Laurits H. ind igen, men Løjtnanten raabte atter: Slaa, Hr. Ritmester! Slaa dem ud! Saa gik Ritmesteren til Laurits H. og med Slag i Slag stødte og spjættede ham ud af Døren og forfulgte ham med ide-lig Slag ud i Køkkenet og til Bryggersdøren.

„Løjtnanten og Korporalen gik ud efter Ritmesteren i Køkkenet og min Hustru tillige med**), hvor han spurgte dem, om de vilde myrde Manden i vort Køkken. Da svarede Løjtnanten hende: „Hvad siger du, sakramentske Hore,? og derpaa spyttede hende i Ansigtet og stødte hende ned paa en Bænk i Køkkenet. Da svarede min Hustru: Jeg er en ærlig Kone, og saadan Hore var jer Moder! Derpaa gik de ind igen i Stuen til mig, og min Hustru bag efter.

„Da gik Løjtnanten til mig, som jeg stod ved mit Bord, spyttede mig i Ansigtet og sagde: Du, ser du ud til at være en Præst? Du maatte være en Hundsvot! Du skulde bære en Musket! — Hvorpaa min Hustru gik til Ritmesteren, klappede ham paa Armen og bad, at han dog for Guds Skøld vilde mage det saaledes, at vi igen

*) Præsten har i Hast skicket Bud efter sine Naboer for at have Vidner.

**) Men Præsten blev i Stuen! — Ligesaa aktiv som hans Kone er — stedse med, hvor Striden er hedest, — ligesaa pas-siv (med et mildt Udtryk) er han selv.

maatte nyde Fred og ikke skulde blive myrdede i vort eget Hus. Saa tog jeg min Hue af, gik fra dem og sagde: Farer vel! jeg vil intet have med Eder at bestille! Lader mig ikkun nyde Husfred! og dermed gik jeg ind i mit Sengekammer.

„Der jeg gik fra dem, gik Ritmesteren til og slog min Karl Erik Hansen under Øret uden at give Aarsag*). Derpaa gik Ritmesteren og Løjtnanten ind til mig i mit Sengekammer, og de andre fulgte ind med. Der jeg nu stod i Sengekammeret, kom Løjtnanten til mig, satte sin Knytnæve for mit Bryst og sagde til mig: Djævelen rive din Lever og din Lunge ud af dit Liv, uden du slaar mig et Slag! — Dertil gav jeg ham det samme Svar som før udi Gaarden. . . . — Derpaa gik Løjtnanten igen til Ritmesteren og bad, han skulde slaa de Bønder ud, som var dermed indkomne! de vandt (ø: vidnede) paa dem, alt hvad de taledede og gjorde Saa gik Ritmesteren til Niels Hansens Karl i Skalkendrup ved Navn *Hans Hansen*, som og stod derinde, og spurgte, hvad han havde der at bestille, han skulde gaa ud af Døren, hvortil bemeldte Hans H. sagde, han vilde blive inde. Derpaa sagde Ritmesteren: Mener du, at jeg har ikke saa mange Ryttere her uden for, som kan føre dig ud? — Derpaa slog Ritmesteren ham under Øret og . . . bad Korporal Jochum Christoffer, at han skulde hente Burserne (Rytterne). Da vægred Korporalen sig derved og sagde: Hr. Ritmester, det tjener ikke! — Da bar Ritmesteren Haanden i Vejret, ligesom han vilde slaget til ham. Da bad Korporalen Ritmesteren, at han vilde holde inde; han vilde (nok) gaa.

„Dermed forlod Ritmesteren ham og gik til Niels Han-

*) Meningen er maaske: uden at give nogen Grund derfor.

sen i Skalkendrup og spurgte, hvad han havde der at bestille. Niels H. gav til Svar, at han var kommen ind for at tale med Præsten, om han skulde skære Tørv for ham i Morgen, eller han maatte gaa til Aunsley, (for) der at fortjene sig nogle Penge. Derpaa sagde Ritmesteren, at han skulde gaa . . . , og da Manden ikke vilde, da bad Løjtnanten Ritmesteren, (at) han skulde slaa ham under Øret og jage ham ud . . . , han stod ikkun for at skulle vidne paa dem. Derpaa gav Ritmesteren Niels H. et Slag under Øret, og der Niels H. ikke straks vilde gaa ud, men sagde: I lader mig nok blive herinde! da raabte Løjtnanten atter til Ritmesteren, at han skulde slaa; det han og gjorde. Og derpaa raabte Ritmesteren, at hans underhavende skulde gribe ham an. Da toge de ham i Haaret, slæbte ham ud af mit Sengekammer i Stuen, hvor de ved Kakkelovnen gav ham mange Slag, da min Hustru ogsaa fik en Ørefigen (!). Imedens Rytterne havde fat paa Niels H., gik Ritmesteren til min Karl, Erik Hansen, og spjættede ham. Der han flyede for ham, forfulgte baade Ritmesteren og Løjtnanten bemeldte min Karl ud af Stuen i Køkkenet, hvor han fik Bryggersdøren lukket mellem sig og dennem.

„Imidlertid blev Rytterne ved Niels H. og slæbte ham ud i Gaarden, hvor han blev ilde trakteret med Slag og Spjætten, baade af Officerer og Ryttere, saa at de endog haanligen spjættede ham i hans Ansigt, at Blodet flød ud efter; og der de vilde atter til at spjætte ham, der han laa for dem paa Jorden, kastede min Hustru sig over hannem for at forhindre ydermere deres onde Medfart og bad derho, de dog ikke slet vilde myrde Manden, hvorpaa de skammede sig og gik bort*).

*) De forlader altsaa Præstegaarden nu, og Slaget er dermed endt.

„Derpaa lod jeg straks Niels H. af 5 Dannermænd (nemlig Hans gammel, Poul Pedersen og Laur. Muhle af Aunslev, Laur. Sørensen og Bertel Smed i Skalkendrup) syne, efter at han var indbaaret for et død Menneske, og befandtes han at have 3 blodige og 4 blaa Slag.

— „Dette var før omrørte deres Forhold, som synes at være utilbørligt i Fredstider at forøve imod Hans Maje-stæts fattige Undersaatte; og dog var dette ikke nok til at fylde deres Ondskabs Maade. Men som fornemmes af Christen Mortensens Hustru i Skalkendrup, som og godvillig fremstiller sig her for Retten at aflægge sit Vidnesbyrd derom, da skal nogle Ryttere, efter at al den anden action var forbi, have kommet gaaende og igen skudt til min Port. Og det som mere er: om Mandagen derefter haver Rytter Willum Engelskmand, der begge mine Piger, Apolone Jensdatter og Anna Hansdatter, kom gaaendes hjem og havde malket, skudt med en Pistol midt imellem begge, saa at liden fløj omkring deres Øren. I hvad Tanker vides ikke, men saa stor efterladt Frygt og Forfærdelse hos mine Folk, at de snart ikke tør gaa ud af Gaarden, mine Ærinder at forrette, at jeg intet skal tale om ærlige Sognefolk, som paa den Maade er afskæret fra at komme til mig . . . befrygtende sig for slig mere Medfart.

„Og som jeg selv overalt paa slig Maade er snart bleven ganske usikker baade inden og uden Huset, at jeg ikke ved, naar jeg har enten Liv, Gods, Hus eller Gaard, beder jeg tjenstligen Kongl. Maj. Herredsfoged vilde som en retsindig Rettens Mand uden mine Modstanderes Anseelse forhøre Vidnerne i alle overmeldte Punkter, forventendes sig Løn af Gud, hvis Tjener jeg er, for den assistance, mig fattig Mand herudi sker.

Datum: Skalkendrup, den 3. Juni A. 1693.

Knud Lerche.«

Efter at denne Klage er oplæst, forhøres Præstens Vidner, 17 ialt.

Først fremstod *Peder Andersen*, tjenende i Aaskov. Han havde været en Tur i Skalkendrup for at levere en laant Spade tilbage, og paa Hjemvejen saa han de mange Soldater udenfor Præstegaardens Port. De skød mest op i Luften, og en af Rytterne bankede paa Laagen med en liden Kæp, men ingen gik ind, før Præsten kom og bad Ritm. Wulf om at holde Styr paa sine Folk. Da de var kommet ind i Gaarden, gik Anders Rasmussen til Hr. Knud og sagde: „Tvi dig an; du maatte være en Hundsvot og ikke en Sjælesørger! Det er en (net) Skriftefader vi har!“ Han truede dernæst Præsten med Trillevognen, som han endelig knuste mod Stenbroen. — Inde i Stuen bød Hr. Knud dem God Nat og tog sin Kalot af, da han gik i Sengekammeret. — Der var Blod i Forstuen og langt ud paa Stenbroen, da de slæbte Niels Hansen ud. Denne skreg om Hjælp, og saa kom Præstekonen, da Ritmesteren stod og sparkede ham i Hovedet og Næsen. — Hun og hendes Pige bar ham ind. Vidnet havde ikke set Løjtnanten slaa nogen.

Tjenestekarlen *Erik Hansen* „sad paa Præstens Hør-Slyde ved Hør-Hullet ud til Gaden“ og saa paa Skydningen. — „Der Ritmesteren og Præsten var inde i Stuen, saa Ritmesteren en Sølv-Kande, som stod paa Bordet, og sagde: Skænk mig en Gang! Da svarede Præsten: Ja, gerne, Hr. Ritmester. Saa gik Pigen ner og tappede Øl i Kanden, og saa drak Ritmesteren Hr. Knud til og spurgte, om han vilde give ham Besked,“ men han hørte ikke, hvad mere de talte, for nu kom de andre ind. — Løjtnanten slog ingen, men opfordrede stadig Ritmesteren dertil; ledte ham undertiden ved Armen. — Ingen havde Vaaben med ind i Præstegaarden. —

Præstens ene Pige, *Maren Sørensdatter*, hørte ogsaa Tumulten ved Porten, som varede en Times Tid, og var ogsaa til Stede ved de vekslende Oprin inde i Stuerne. Præstekonen klappede Ritmesteren paa Kinden og bad for Fred. — Pigen hørte ligeledes, hvorledes Konen fik et Ørefigen, „saa det smak“, men ved ikke af hvem, for den store Tummels Skyld.

Karlen, *Peder Tygesen*, sad ogsaa i et Hørhul og saa Optøjerne ved Porten, til en Rytter, som opdagede ham, jog ham ned med Stenkast. Officererne talte noget, han ikke forstod. (Tysk?)

Christen Mortensen, Gaardmand i Byen, var gaæet i Seng, da Præsten skikkede Bud efter ham. Han overværede Scenen i Stuerne, men blev jaget ud af Korporalen.

Søren Mogensen, Substitut i Skalkendrup, vidner, at der samme Dag var gjort Ild op i Korporal Wilchens Have, hvorved de stegte og kogte deres Mad til Barselet og Haven er straks ved Præstens Havegårde.

Karlen, *Hans Hansen*, vidner, at da de var kommen ind i Sengekammeret „gik Løjtnanten Præsten ind under Øjnene, og sagde Præsten til ham: Hr. Løjtnant, I gør ikke Ret, at jeg ikke maa have Fred i mit eget Hus! og (derpaa) stødte Præsten Løjtnanten saa et lidet fra sig med sin Haand. Da sagde Løjtnanten: Støder I mig for mit Bryst, da skal jeg støde jer igen, det Djævelen skal regere jer! Og derpaa stødte (han) Præsten for Brystet“.

Præstens to Piger, der som omtalt i Klagen, kom fra Marken, vidner, at der stod en stor Del Ryttere inde i Korporalens Gaard, og Willum Engelskmand stod nede ved Leddet og Løjtnanten lidt derfra. Saa skød Willum

efter dem, „saa at Ilden røg omkring deres Øren, men de gik bort, og ingen taled dem til“. —

Ellers fremkommer der intet i Vidneudsagnene, som ikke forud er berettet i Præstens Klage.

Dernæst fremstaar *Hans Andersen* og nedlægger Paastand om Erstatning til Præsten, bl. a., for at han har holdt tvende Sognefolk til at gaa Vagt om Natten i og om Præstegaarden, og for Omkostninger ved at flytte og føre en stor Del Gods til Nyborg, og endelig for Spot, Skade, Frygt og Fare.

Officerernes „Sagfører“, *Christen Skonning*, er stemt for Fred og Forsoning. Hvis det er Mening, at Sagen ikke kan „debatteres i Mindelighed“, siger han men skal „henskrive til videre Proces“, saa maa vi ikke forglemme, at det af Vidnerne kan „fornemmes“, at hverken Ritmesteren, Løjtnanten eller de andre saggivende har haft nogen „Malintention“ (ondskabsfuld Hensigt) mod Hr. Knud hans Hustru eller Husgesinde, for vi har jo da hørt, hvorledes Ritmesteren „haver venligen og kjærligen omfavnet velermeldte Hr. Knud“. Er de med Vold indtrængte i hans Hus? Nej, de er „ubevæbnede indkomne efter Hr. Knud Lerches egen Vilje og Consens“. — „Iligemaade skal ikke fornemmes nogen haandgribelig Gerning enten mod Hr. Knud Leche eller hans Kæreste, som ej ske burde (!)“ — Men det er muligt, at „nogle Ord og Stridigheder kunde være faldet mellem Hr. Knud og Officererne“, hvilket muligvis kan have „foraarsaget nogen Deversion“. Men desværre kan de Herrer Officerer slet ikke indrømme, at de dermed kan have fortrædiget Præsten, „af Aarsag de mulig for *deris Rusis Overflødighed* ikke saadant enten (o: hverken) kan erindre eller i nogen Maade tilstaa“. „Men allerhelst ønsker de Fredelighed og for Trætte at bespares“, og dersom Hr. Knud vil

lade sig stille tilfreds dermed, saa vil „velermeldte Officerer fuldbyrdige alting til billig (o: rimelig) Fornøjelighed“, hvilket vel skal forstaas saaledes, at de er villige til at give Præsten en Undskyldning og erstatte mulig Skade.

Hans Andersen paaberaaber sig sluttelig Hr. Knuds fuldstændige Uskyldighed som sagesløs Mand og vil intet videre svare. Han henviser blot til „de talende Vidnesbyrd“ og „var Tingsvidne begjærendes, hvilket han og bekom“. — Det er dette Tingsvidne, altsaa en Udskrift af Retsprotokollen, som blev indsendt til Bispem og egentlig er vor eneste Kilde i denne mærkelige Sag.

Det kunde synes, som om Officererne og de menige Ryttere har været Gildesgæster den Søndag Eftermiddag — maaske hos den omtalte Korporal, som skulde have Barselgilde, og efter at de der har drukket godt og vel, har de faaet den skumle Plan at aflægge en lille Visit hos deres gamle Fjende, Præsten. Denne, som af Frygt for Ildsvaade, drives ud til Porten, tør ikke formene Ritmesteren Adgang til sit Hjem, men formaar heller ikke at hindre de andre i at trænge ind med. Det fremgaar tydeligt, at de intet Ærinde har haft uden det at fortrædige Præsten; muligvis har de ogsaa været saa fulde, at de ikke var til at tale til Fornuft. Ritmesteren synes at have været mest medtaget. Hans undergivne Løjtnant, som var mere ædru, sørger stedse for ikke at gaa for vidt, men overlader alt grovere Arbejde til sin Chef, som „i sin Ruis Overflødhed“ glad og lydlig paatager sig det. —

Vor Ven, Præsten, gør egentlig en mærkelig Figur. Med næsten ubegribelig Sagtmodighed taaler han sine „Gæsters“ Grovheder. To Gange siger han Godnat og søger at slippe bort, men forgæves. Kun et Par Gange bryder noget, som kunde ligne retfærdig Harme, frem hos

ham, ellers er han ganske passiv Tilskuer, Statist i Skuespillet. — Er han saa „bespændt udi Hjærtens Frygt og Forskrækkelse“, at han ikke vover eet eneste Øjeblik at vise sig som Mand i Huset? Eller dikterer Klogskaben hans Handlemaade? Er han klar over, at hans Modstandere intet hellere saa, end at han for paa dem og søgte at kaste dem ud, saa at de kunde opnaa at komme i Lag med ham og i deres Overmagt slaa ham ned? Løjtanten søger jo Gang paa Gang at tirre ham til at slaa fra sig. Desuden maa vi jo erindre, at hans egen Fremstilling er Kilden til vor Viden, og havde der været noget mere helteagtigt over hans Optræden, var det utvivlsomt ikke blevet skjult for os.

Saa forstaar vi langt bedre hans Kone. Hun har sikkert været en myndig Dame, og det har ikke ligget for hende, at staa roligt og tage mod disse drukne Mandfolks uforskammede Adfærd. Hun er med fra først til sidst; hun søger at standse dem, først i Porten og siden i Døren; hun følger med ud i Køkkenet, da de jager Laurits Hansen ud; og til sidst redder hun den stakkels Niels Hansen fra yderligere Mishandling ved resolut at gaa imellem de raa Karle og deres Offer.

Vel tilfredse med al den Ufred, de havde øvet, og skoggerleende ved Mindet om Præstens Forskrækkelse spankede endelig de gæve Krigere ud af Gaarden for at begive sig „derhen, hvor de vare gæstbødne“, for der ved Øl og Mjød at genopfriske Hovedtrækkene i deres drabelige Bedrift.

Men siden, da de „fornam“ al den Opstandelse, deres Besøg havde vakt, svaledes deres Begejstring sikkert en Del, og de imødesaa med blandede Følelser den retslige Undersøgelse, som Hr. Knud havde begæret.

Og saa kommer nu til Slut det sørgeligste ved hele

Affæren: vi ved ikke med Bestemthed, hvorledes den endte. I Tingbogen nævnes den ikke mere, og hverken Bisparkivet eller Ryttergodsarkivet har Oplysninger om den. Hvis Sagen er forfulgt videre, er den uden Tvivl overgaaet til militær Domstol, da Officererne ikke kunde dømmes ved civil Ret; men paa Forespørgsel meddeler Rigsarkivaren, at der i Rigsarkivets militære Domsprotokoller intet findes om bemeldte Sag.

Det ligger derfor nær at antage, at Knud Lerche, som i sin Klage ikke begærer Proces og Dom, men blot en Vidneafhøring, har ladet sig nøje med sine Fjenders Tilbud om Undskyldning og Erstatning. — Det gik jo ikke i vore Dage, men i en Tid som denne, blodrig og voldsom, tog man det ikke saa nøje, om Livsglæden stundom gav sig temmelig haardhændede Udslag. — Muligvis har Biskop Kingo ogsaa — under Henviisning til de tidligere Klager over Hr. Knud — fraraadet denne at forfølge Sagen videre.

En Proces vilde desuden blive baade dyr og langvarig og rimeligvis blot ende med en Reprimande til Officererne. Derfor har maaske Anna Sophie med sit praktiske Blik paa Tilværelsen ræsonneret som saa, at det var bedre at tage mod den tilbudte Erstatning end ofre de dyrebare Rigsdalere paa en unyttig Proces.

Efter at disse Stridigheder med Rytterne er endt, bliver der stille om Knud Lerches Navn. Vi hører ikke mere til ham, og alt tyder paa, at han har henlevet Resten af sit Liv i fredeligere Forhold i sin Præstegaard. I hvert Fald havde han nu lært Kongl. Maj. Ryttere saa

vel at kende, at han for Fremtiden nok skulde vare sig for at lægge sig ud med dem paa ny.

Knud Lerche og Anna Sophie havde tre Børn: Oluf, Otto og Søren.

Oluf Lerche, „Hr. Ole“, blev Faderens Eftermand i Embedet, som han forestod i 38 $\frac{1}{2}$ Aar. Han synes at have været en lystig Herre, som ikke tog sin Gerning særlig alvorligt, men morede sig med Jagt og Sviregilder, bandede som en Tyrk og prædikede, saa Folk korsede sig derover. Men i 1738 kaldte Generalkirkeinspektionen ham til København, underkastede ham en højtidelig Eksamination og truede ham med Afsættelse, hvis han ikke forbedrede sig*). Samtidig fik Provst og Bisp Ordre til at have et vaagent Øje med ham og hans Levned, og Kongen beordrede ham til at holde en personel Kappellan.

Af de to andre Sønner, *Otto* og *Søren*, studerede den første Teologi, den anden Jura; 1711 — ved Faderens Død — nævnes han som opholdende sig i Norge; han døde 1727 som Garnisons-Auditør i Nyborg.

Knud Lerche blev ikke nogen gammel Mand, kun 52 Aar. At han kaldte sin Søn Oluf hjem til sig og gjorde ham til sin Kappellan, kunde tyde paa, at hans Helbred var blevet skrøbeligt. Ja, til sidst maatte han helt fratræde sit Embede, og Oluf blev den 13 April 1711 kaldet til Sognepræst af Kirkepatronen, den bekendte Etatsraad, kgl. Maj. Politimester Claus Rasch til Raschenberg**). Kun en Uge efter lukkede Hr. Knud Lerche sine Øjne i

*) Saml. t. Fyens Historie og Topografi I., S. 87. — Denne Sag, som ikke ganske er uden Interesse, kunde sikkert ved Lejlighed fortjene en nærmere Omtale. —

**) Det nuværende Juelsberg.

Sengekammeret i Skalkendrup Præstegaard, den 21. April 1711. Han forskaanedes for at opleve den Forargelsens Tid, der med hans egen Søn og Eftermand rykkede ind i Gaarden.

I Koret i Aunslev Kirke ligger han begravet. I den søndre Kormur ser man den store Ligsten, som Oluf Lerche lod indmure til Amindelse om sine Forældre:

HER UNDER HVILER I HERREN DEND ÆRVERDIGE
HÆDERLIGE OG VELLÆRDE MAND

Hr KNUD OLUFSEN LERCHE

FORDUM SOGNEPRÆST TIL AUNSLØU OG BOGEN-
SE MENIGHEDER SOM VAR FØD UDI NYSTÆD I
LAALAND A^o 1658 D: 12 OCTOB: BLEF KALDET
TIL DISSE MENIGHEDER A^o 1685 D: 14 NOVEMB:
KOM UDI EGTESTANDEN A^o 1686 D: 15 SEPTEMB:
LEVEDE UDI EMBEDET 25 AAR 5 MAANEDER 1
UGE UDI EGTESTANDEN 24 AAR 7 MAANEDER 6
DAGE OG VAR AF GUD VELSIGNET MED 3 SØNNER:
I HANS ALDERS 52 AAR 6 MAANEDER 3 UGER
TILLIGEMED SIN KIÆRE HUSTRUE DEND DYDZIIRE-
DE OG GUDFRYGTIGE MATRONA

ANNA OLFSEN DITZSDATTER

SOM VAR FØD UDI RØNNINGE PRÆSTEGAARD D:
23 MARTII A^o 1655 LEVEDE UDI EGTESTANDEN
MED SIN FØRSTE MAND SL: Hr

OLUFSEN OLFSENSEN EBELDITZ

13½ AAR FORDUM SOGNEPRÆST UDI DISSE ME-
NIGHEDER MED DEND SISTE*) 24 AAR 7 MAANE-

*) D. v. s. sidste Ægtemand, altsaa Knud L.

DER 5 DAGE BLEF BORTKALDET TIL HIMMELEN
 A^o 1737 D: 3 MART: I HENDES ALDERS 82 AAR

TEKST: PS. 71 7 OG 21 VERS

PAA JORDEN VIISTE DU MIG ANGIST OG ULYCHE,
 I HIMLEN SKAL DU MIG MED SALIGHED BESMYCHE,
 NAAR DU MIG HENTER FREM IGIEN AF DETTE MULD,
 SAA BLIVER SIÆL OG KROP AF TRØST OG STYRKE
 FULD.

Det kunde have været ganske interessant, om man havde haft en lignende Inventar-Fortegnelse over, hvad der nu ved Hr. Knuds Død fandtes i Præstegaarden, som den, der er omtalt ved hans Embedstiltrædelse, men Enken fremlagde i Skifteretten $\frac{3}{8}$ 1711 kgl. Bevilling — dat. Jægersborg $\frac{11}{5}$ 1711 — til, at hun selv maatte skifte med sine Børn og Stamfrænder.

Den første Tid efter Mandens Død opholdt hun sig vistnok hos Sønnen, men siden flyttede hun tilbage til sin Fødeby, Rønninge, hvor hun vel har henlevet sin Alderdom hos sin Søn af første Ægteskab, Sadelmager og Sædedegn, Peder Sørensen (Humble) i Rønninge.

Der var hun, da hun 1737 „blef bortkaldet til Him-melen“ som en gammel Kone paa 82 Aar. Hendes Lig førtes til Aunslev, hvor hun — som Stenen vidner — hviler ved sine to Ægtemænds Side.

Og hermed slutter da Beretningen om Knud Lerche og Anna Sophie.